

УДК 343.1

О.В. ОЛШЕВСЬКИЙ, канд. юрид. наук,
Харківський національний університет внутрі-
шніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛОГО ТА ЙОГО ЗАКОННОГО ПРЕДСТАВНИКА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ МЕДИЧНИМ ПРАЦІВНИКОМ

Ключові слова: допит, підготовка, потерпілий,
законний представник, медичний працівник, не-
належне виконання професійних обов'язків

Серед усіх слідчих дій, які проводяться при розслідуванні злочинів, вчинених медичними працівниками, одне із центральних місць займає допит. Останній нерідко проходить в умовах конфліктної ситуації, а тому потребує від слідчого великої майстерності та знань.

Дослідженню питань тактики проведення допиту приділяв увагу чи не кожен науковець у криміналістиці. Проте, відносно неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником це питання не отримало необхідної уваги. Деякі з дослідників вирішували його на іншому рівні – розслідуванні ятрогенних злочинів. Тому метою даної статті є спроба визначити особливості підготовки допиту потерпілого та його законного представника при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником. У роботі знайшли удосконалення положення щодо предмету допиту потерпілого та його законного представника, а також планування у частині переліку можливих питань.

Тактика допиту кожного учасника процесу має ряд особливостей. Для зручності розгляду останніх відносно потерпілого та його законного представника варто взяти за основу послідовність проведення цієї слідчої дії і на

найбільш визначних моментах зупинитися детальніше. Перш за все, необхідно розглянути підготовчі дії, до яких відносять:

- визначити предмет допиту;
- вивчити особу допитуваного;
- скласти приблизний письмовий план майбутнього допиту;
- визначити інших учасників цього допиту, що мають, відповідно до закону, право брати участь в ньому, і здійснити заходи щодо забезпечення їхньої участі в допиті;
- намітити найкращі з тактичної точки зору місце і час допиту;
- підготувати необхідні матеріали справи і речові докази для їх тактичного використання при допиті;
- визначити тактичну необхідність використання звуко- або відеозаписуючої техніки для фіксації ходу запланованого допиту, організувати її підготовку, запросити спеціалістів [1, с.6–7].

Перша підготовча дія визначається внаслідок трансформації обставин, що підлягають встановленню при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником. До них у загальному вигляді відносяться: обставини, пов'язані з часом, місцем події; спосіб злочину; обстановка події; знаряддя і засоби; особа потерпілого та особа злочинця; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; розмір процесуальних витрат; причини і умови, які сприяли вчиненню злочину; причинний зв'язок між наслідками та діями; відповідальна особа за організацію праці винної особи; обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження, а також для звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання.

Друга підготовча дія – вивчити особу допитуваного. Особливість тут полягає у тому, що при допиті потерпілого або його представника необхідно враховувати їх психічний стан, який, на думку В.Д. Прістанського, обумовлений наступним: 1) посягання на здоров'я або життя було здійснено у сфері про-

фесійної діяльності, головним завданням якої є охорона життя і здоров'я громадян; 2) відносно людини, яка, потребуючи збереження її життя і відновлення здоров'я, звернулася до медичної установи, розраховуючи на гарантовані Конституцією медичні послуги, достатні для збереження її життя і відновлення здоров'я; 3) посягання вчинене особою – медичним працівником, який повинен був відповідно до своєї професії і службового положення прийняти належні заходи до врятування життя і відновлення здоров'я потерпілого; 4) замість поліпшення стану здоров'я винна особа погіршила його, заподіяла шкоду здоров'ю або смерть, причиною яких могли бути неправильні дії лікаря [2, с.77].

Для того, щоб скласти приблизний письмовий план майбутнього допиту, потрібно визначити серед іншого запитання, які необхідно встановити при розслідуванні злочину. На основі вище зазначеного і результатів попередніх дослідників [2, с.77–82; 3, с.167–170], пропонуємо наступний орієнтовний перелік питань допиту потерпілого від неналежного виконання медичним працівником своїх професійних обов'язків, і вважаємо доцільним сформулювати їх за наступними блоками.

1. Питання, пов'язані з особливостями стану потерпілого, які могли вплинути на процес надання медичної допомоги та її результат:

– Як ви себе почували в момент надання вам медичної допомоги?

– Чи були ви притомні під час надання вам медичної допомоги?

– Чи знали ви про свою вагітність на момент звернення за медичною допомогою?

– Чи був лікар проінформований про вашу вагітність і яким чином?

– Чи давав лікар рекомендації з приводу того, що призначені препарати виділяються з молоком матері і можуть викликати інтоксикацію дитини?

– Чи виконувалися рекомендації лікаря з приводу лікування (профілактики), що обумовлені вагітністю?

– Чи є у вас генетична схильність до захворювань?

– Чи повідомляли ви про такі схильності лікаря?

– Чи є у вас або колись спостерігалася алергічна реакція на введення будь-яких медичних препаратів?

– Чи з'ясовувалась алергічна реакція у вас на введення будь-яких медичних препаратів медичним працівником і чи була вами повідомлена?

– Чи спостерігалися раніше, до звернення за медичною допомогою, побічні реакції на лікарські препарати або інші речовини?

– На які саме лікарські препарати або інші речовини і яким чином проявлялися побічні реакції?

– Чи з'ясовувалися побічні реакції у вас на лікарські препарати або інші речовини і чи були вами повідомлені?

– Які були рекомендації лікаря і яким чином це було враховано при виборі та проведенні лікування?

– Чи є у вас хронічні захворювання або такі, що перенесені раніше?

– Чи з'ясовували у вас наявність хронічних захворювань і чи були вони вами названі?

– Чи є у вас шкідливі звички: зловживання алкоголем, прийом наркотиків або інше?

– Чи з'ясовували у вас наявність шкідливих звичок і чи були вони вами названі?

– Чи займалися ви самолікуванням до, в момент і після надання вам медичної допомоги?

– Які у зв'язку з цим речовини, препарати використовувалися і які заходи проводилися?

– Чи з'ясовував у вас лікар факт зайняття самолікуванням і чи повідомляли ви про це?

– Які рекомендації були від нього отримані із цього приводу?

– Чи змінювали ви місце проживання або виїжджали в інші країни протягом останнього року?

– Чи з'ясовував у вас лікар факти зміни місця проживання або перебування в інших країнах протягом останнього року і чи повідомляли ви про це?

2. Питання, пов'язані з поведінкою потерпілого в період надання йому медичної допомоги:

– Чи дотримувалися ви розпорядку дня хворого, режиму прийому ліків, обмеження фізичних навантажень, дієти тощо?

– Чи виконували призначені процедури?

– Чи виходили ви за межі лікувально-профілактичної установи?

– Чи вживали ви які-небудь препарати, алкогольні напої чи наркотичні речовини в період надання вам медичної допомоги?

– Чи відмовлялися ви від запропонованих методів лікування, госпіталізації тощо?

– Чи відмовлялися ви від переводу в інше відділення або медичну установу?

– Чи є якісь методи дослідження, які були вам запропоновані, але ви від них відмовилися?

– Чи пропонувалися вам медичні препарати, від яких ви відмовилися?

– Які були причини відмови від запропонованих методів лікування, дослідження, прийняття медичних препаратів, госпіталізації, переводу в інше відділення або медичну установу тощо?

– Чи дотримувалися ви рекомендацій з приводу обмежень в трудовій діяльності?

3. Питання, пов'язані із зовнішніми умовами для потерпілого:

– Чи не відчували ви сильні запахи фарби, інших хімічних речовин в місцях вашого перебування?

– Чи мало місце порушення екології в місцях вашого проживання, роботи, відпочинку або надання медичної допомоги?

4. Питання, пов'язані з місцем та часом надання медичної допомоги:

– Коли ви захворіли (отримали травму)?

– Коли ви звернулися за медичною допомогою?

– Скільки часу зайняв процес усунення обставин, які заважали наданню медичної допомоги?

– До якої лікувально-профілактичної установи ви зверталися?

– Коли вас направили на обстеження?

– В якому місці і коли проводилися діагностичні дослідження щодо вас?

– Чи направляли вас до іншої лікувально-профілактичної установи?

– Коли і до якої лікувально-профілактичної установи вас направили?

– Скільки часу ви перебували в лікувально-профілактичній установі?

– Де і коли вас готували до операції?

– В якому місці і в який час відбувалася операція?

– Скільки часу тривала операція?

– Скільки часу ви перебували в реанімаційному відділенні?

– Який був розпорядок вашого дня?

– Коли вам проводили процедури, давали ліки тощо?

– Коли і як часто лікар вас оглядав до операції та після неї?

– В якому місці і в який час ви відчули настання негативних наслідків надання медичної допомоги?

– Коли медичний працівник почав усунення цих негативних наслідків?

– Скільки часу зайняло усунення медичним працівником негативних наслідків медичної допомоги?

– Чи переводили вас в іншу медичну установу, відділення або палату?

5. Питання, пов'язані з медичними працівниками, які надавали медичну допомогу:

– Хто надавав вам медичну допомогу?

– Хто був вашим лікарем?

– Які фахівці вас консультували?

– Хто виконував приписи лікаря щодо проведення медичних маніпуляцій, надання фармацевтичних препаратів тощо?

– Хто доглядав за вами після операції?

– Як медичний персонал ставився до вас?

– Як медичний персонал ставився до виконання своїх професійних обов'язків?

6. Питання, пов'язані з процесом надання медичної допомоги:

– Чи надавалася вам медична допомога?

– Які діагностичні дослідження були проведені щодо вас?

– Яким чином виконувалися діагностичні дослідження?

– Які аналізи або інструментальні дослідження були зроблені?

– Який вам поставили діагноз?

– Чи призначалося вам лікування?

– Що саме вам було призначено?

– Яка лікарська терапія проводилася щодо вас?

– Чи роз'яснювали вам принцип дії фармацевтичних препаратів або застосування медичного обладнання?

– Чи пояснювали вам можливі побічні дії від їх прийому або застосування і як їх не допустити?

– Скільки лікарських препаратів ви приймали одночасно?

– Які медичні процедури вам проводили?

– Чи проводилися щодо вас хірургічні операції?

– Чи готували вас до операції?

– Чи роз'яснювали вам можливі ризики її проведення?

– Чи питали вашої згоди на оперативне втручання?

– Що вам робили в післяопераційний період?

– Що було причиною переведення вас в іншу медичну установу, відділення, палату?

7. Питання, пов'язані зі знаярдами та засобами вчинення злочину:

– Які медичні інструменти, техніка, фармацевтична продукція, вироби медичного призначення або інше використовувалися при наданні вам медичної допомоги?

– Яким чином фармацевтична продукція вам доставлялася?

– В якому стані була упаковка доставленої вам фармацевтичної продукції?

– Чи перевіряли ви термін дії фармацевтичної продукції?

– Чи співпадали термін дії фармацевтичної продукції вказаний на упаковці з тим, що на флаконі (або вказати інше)?

8. Питання, пов'язані з негативними наслідками надання медичної допомоги:

– Чому у вас виникла думка про неналежну якість наданої допомоги?

– Які конкретно дії, на ваш погляд, привели до настання несприятливого результату медичної допомоги?

– Що є причиною неналежного виконання медичним працівником своїх професійних обов'язків?

– Чи відчували ви погіршення або погіршення самопочуття після операції (проведених маніпуляцій тощо) та в подальшому реабілітаційному періоді?

– У зв'язку з виконанням якого медичного заходу ви відчули настання негативних наслідків надання медичної допомоги?

– Чи повідомляли ви про погіршення самопочуття лікаря?

– Яка була реакція лікаря на ваше повідомлення?

– Чи проводив він якісь заходи з метою усунення негативних наслідків медичної допомоги і який результат ви відчули від них?

– Які дії, на вашу думку, могли спричинити виявлені у вас негативні наслідки медичної допомоги?

– Чи відомо вам що-небудь про дефект наданої вам медичної допомоги?

– Як медичні працівники пояснили шкоду, завдану наданням медичної допомоги?

– Чи згодні ви з цими поясненнями?

Іншим учасником процесу, який повинен бути допитаним при розслідуванні даного злочину, є законний представник потерпілого. Його допит багато в чому може збігатися з допитом потерпілого, а тому доповнимо останній перелік характерними питаннями, до яких можуть відноситися:

– В яких родинних зв'язках ви перебуваєте з потерпілим?

– Чи проживаєте ви разом з потерпілим?

– Як давно ви проживаєте разом?

– Чи бачили ви як надавалася медична допомога потерпілому?

– Що саме ви бачили?

– Що вам розповідав з цього приводу потерпілий?

– Хто викликав лікаря (швидку допомогу)?

– Хто був присутній під час первинного огляду і надання першої медичної допомоги?

– Хто відвідував потерпілого вдома, в лікарні?

– Хто доставляв потерпілому фармацевтичну продукцію?

– Хто був з потерпілим під час прийому у лікаря?

– Хто був з потерпілим під час виконання медичних маніпуляцій?

– Чи помітили ви погіршення або погіршення фізичного чи психічного стану потерпілого до і після надання йому медичної допомоги?

– З чим саме було пов'язано погіршення або погіршення фізичного чи психічного стану потерпілого до і після надання йому медичної допомоги?

Таким чином, у роботі визначено особливості підготовки допиту потерпілого та його законного представника при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником. Внаслідок трансформації обставин, що підлягають встановленню та результатів попередніх дослідників сформовано перелік питань такого допиту за наступними блоками, пов'язаними з: 1) особливостями стану потерпілого, які могли вплинути на процес надання медичної допомоги та її результат; 2) поведінкою потерпілого в період надання йому медичної допомоги; 3) зовнішніми умовами для потерпілого; 4) місцем та часом надання медичної допомоги; 5) медичними працівниками, які надавали медичну допомогу; 6) процесом надання медичної допомоги; 7) знаряддями та засобами вчинення злочину; 8) негативними наслідками надання медичної допомоги. Вказані блоки мають переважно теоретичний характер, а

виділені в них питання можуть бути використані в якості зразків в практичній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Питерцев С. К. Тактические приемы допроса : учеб. пособие / С. К. Питерцев, А. А. Степанов. – СПб. : ЛексЕст, 1994. – 56 с.
2. Пристансков В. Д. Теоретические и методологические проблемы расследования ятрогенных преступлений: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / Пристансков Владимир Дмитриевич. – СПб., 2000. – 122 с.
3. Сухарникова Л. В. Особенности расследования неосторожного причинения вреда жизни и здоровью граждан медицинскими работниками в процессе профессиональной деятельности: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / Сухарникова Лариса Викторовна. – СПб., 2006. – 253 с.

Олішевський О. В. Особливості підготовки допиту потерпілого та його законного представника при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником / О. В. Олішевський // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 734–738 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13oovotr.pdf>

Визначено особливості підготовки допиту потерпілого і його законного представника при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником. Удосконалено положення щодо предмету допиту потерпілого і його законного представника, а також планування у частині переліку можливих питань.

Олишевский А.В. Особенности подготовки допроса потерпевшего и его законного представителя при расследовании ненадлежащего исполнения профессиональных обязанностей медицинским работником

Определены особенности подготовки допроса потерпевшего и его законного представителя при расследовании ненадлежащего исполнения профессиональных обязанностей медицинским работником. Усовершенствованы положения относительно предмета допроса потерпевшего и его законного представителя, а также планирования в части перечня возможных вопросов.

Olishevskiy A.V. Features of Preparation and Examination of the Victim's Legal Representative in the Investigation of Improper Performance of Professional Duties Medical Officer

The features of preparation for interrogating a victim and his legal representative in the investigation of improper fulfillment of professional duties by medical worker are determined. The subject of a victim and his legal representative interrogation, and the list of possible questions during a planning are improved.